

gagauzlarla

Ali Tanyıldız

Isparta Kent Kılavuzu

www.ispartaya.com

tarafından yazarın özel izniyle sayısallaştırılmıştır.

İsteme Adresi: Cengiz Topel Cd. No: 33 ISPARTA

Tel : ~~00 90 246 218 56 52~~

+90 537 827 95 06

Basım Yılı : 1996

gagauzlarla

Ali Tanyıldız

İÇİNDEKİLER

TEREYAĞI	1
GAGAUZ ADI	4
GAGAUZLARDAN BAZI ÖZELLİKLER	13
GAGAUZLARIN DİLİ	16
BUCAK GAGAUZLARININ YAZAR ve OZANLARI	23
GAGAUZ ULUSAL MARSİ	25
ANASÖZÜ ÇAĞRILILARI	30
KÖYBASİ.....	34
UŞAK BAHÇASI	38
YEMEKLİ GECELER	40
TÜRKÜ	49
DÜZEN	58
ÖLÜ ÇUKURU.....	61
YORTU	63
DÜĞÜN VE BAZI GELENEKLER	66
SAMAN İZLERİ.....	68
ELİ BASTONLU KADINLAR.....	76
VE ŞİİRLER	79

İLK SAYFA

Bu bir kaç sayfa yazı, Ağustos 1991 yılında SSCB'nin Moldova Cumhuriyetine yaptığım bir güzel geziden bende kalan izlenimlerdir.

Bu izlenimler 1992 de Isparta Demokrat Gazetesinde yayınlandı. Yayınlandı ama derli toplu olmadı.

Ancak yine de bu yazıların fotokopisini çıkarıp bir kaç eşe dosta yollama gereğini duydum.

6 Mart 1992

Ali Tanyıldız 1943 yılında doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Isparta'da avukatlığa başladı.

Araştırma ve halkbilgisi içerikli Honamlı Yürükleri adlı ilk kitabı 1990 yılında yayınlandı. Honamlı Yörükleri'nin bir miktarı o zaman Kültür Bakanlığınca satın alındı.

Ardından 1991 yılında Ay Batınca Gel adını verdiği ikinci şiir kitabı da yayın hayatına girdi.

Ali Tanyıldız'ın, basıma hazır şiir ve öykü çalışmaları da var.

BU BASIMA ÖNSÖZ

SSCB'nin sallanmaya başladığı 1991 yılı Ağustosunda bu imparatorluğa bağlı Moldova Cumhuriyeti'nin Besarabya (Bucak) bölgesine gittik

Bucak'ta yaşayan Gagauz Türklerinin çıkardığı Ana Sözü Gazetesinin yıl dönümü kutlamalarına ve etkinliklerine çağırılmıştık.

Gezdik, gezdirildik, gördük, inceledik, duygulandık, üzüldük, sevindik.

Gezimiz sırasında Gagauzların diğer özelliklerinin yanı sıra, bazı gelenek ve görenekleri ilgimizi çekmişti. Bunların çoğu Anadolu'dakilerle benzeşiyordu çünkü.

Bu güzel gezi ile ilgili izlenimlerimizi ilk sayfada değindiğimiz üzere bir gazetede yayınladık.

Aradan zaman geçti, zaman geçtikçe Bucak'ta gördüğümüz ıpılık ilgi ve kökten sürme kardeşliğin

dürtüsü ile biraz daha ileri bir çalışma yapma gereği duyduk.

Araştırdık.

Tüm Gagauzları bu arada Bulgaristan - Romanya - Ukrayna ve hatta sonradan öğrendiğimiz Türkiye'nin Edirne ilinde yaşayan Gagauzları da içine alan dopdolu bir çalışma yapmak isterdik. Ne yazık ki istediğimiz gibi olmadı. Gerçi görme mutluluğuna erişemediğimiz bu kardeşlerimize ulaşabildiğimiz kadarıyla yer vermedik de değil. Ancak, çalışmamızın ağırlığını konukları olduğumuz ve böylece daha yakından görme ve inceleme fırsatı bulduğumuz Bucak Gagauzları oluşturdu. Değindiğimiz üzere bu Gagauzlarla Anadolu Türklerinin gelenek ve göreneklerindeki benzeşme, bize göre daha çok ŞAMAN izleri idi. Hıristiyanlığın Gagauzlardan, Müslümanlığın Türkiye Türklerinden silip götüremediği Şaman izleri. Bu çalışmamızda bir ölçüde bu konuya da değinmeye çalıştık.

Bundan başka öncelikle yetebildiğimiz kadarıyla DİL üzerinde durduk. Durduk ki, bu dil konusu bizim için oldukça önemli de ondan. Önemli, çünkü ulus olmanın ilk unsuru dildir. Bize göre milliyetçiliğin ilk harfi (M) değil (D) dir. Yani dil.

Sonra da olabildiği kadar halk bilgisi (folklor) ile edebiyat üzerinde durmağa çalıştık.

Hatta, ürke ürke bu kardeşlerimizin tarihlerine de değindik.

Burada değinmek istediğimiz bir başka konu da yazı düzenimiz. Yazı düzenimiz, tere-yağı (!), saayaa, sarı yağ sözcükleri üzerine kurgulanmış gibi görünse de bu bir imgelemedir. Öteki söyleyişle uyanıkken tatlı bir düşe dalmaktır. Bundan amacımız, bunca yıldır ayrı yaşasalar da bir dünya halkının aynı kökten geldiklerini gösteren kök bağlarının birine parmak basmaktır. Birlikteliklere im etmektir.

Örneğin Orta Asya Türklerinin hepsinde olduğu gibi özellikle Özbekistan'da dünyanın en eski bahar bayramı olan Nevruz kutlamalarında bir tepsiye yedi türlü yemek ya da yiyecek konuluyor. Bunların yedisinin de baş harfi (S) olacaktır. Öteki yiyecekler ne olursa olsun bu yedi yiyeceğin birisi ille de sarı yağ olacaktır.

Sonuç olarak bu kısa çalışmamızda neye değinirsek değinelim, hiç birinin beklenen biçimde derinliğine inmiş değiliz. İnemedik. Çünkü kaynak kıtlığımız vardı. Şöyle ya da böyle, bir çok eksiğimiz, gediğimiz var. Hoş görülebilir mi bilmem. Eğer eksiğimizi, gediğimizi bulan ve bizi uyarma yorgunluğuna katlanan olursa çok çok seviniriz.

Bu yeni dizimde yerine göre asıl işini zaman zaman bir yana bırakarak bana yardımcı olan meslektaşım Avukat Sayın Ünal Çankaya'ya teşekkür etmeği bir borç bilirim.

Nisan 1996

TERE YAĞI

Tere;

Bilindiği gibi tere, baharatlı bir ot. Sofralarımızın yeşilliği.

Ya tereyağı ?

Bu otun yağı olması gerekmez mi?

Ama değil.

Öyle ise süt ürünü olan yağlara niçin tere yağı deniyor ülkemizde ?

Yoksa batıdan karışma sonucu “terraoil” den mi geliyor ?

İşte tere yağı yerine daha doğru bir söyleyişle “saa yaa” (SARI YAĞ) diyen soydaşlarımızın arasından yani Besarabya’dan geliyorum.

Hatta bir onlar değil orada görüştüğümüz Özbekler, Tatarlar, Azeriler de ... aynısını söylüyorlar.

Bizim ülkemizde de sade yağ dendiğini biliyoruz. Ama doğrusu bu olmalı. SARI YAĞ.

Sovyetler Birliğine bağlı iken bağımsızlığını ilan eden Moldavya'nın (Moldova) güneyine düşen verimli topraklara Osmanlı tarihinde Besarabya denildiğini bilirsiniz. Moldav hanedanı Valah hanedanından geliyor.

Öteki adı BUCAK olan Besarabya'da bugün bir avuğ Türk kardeşimiz yaşıyor. Bizler gibi onlar da göçerek oraya yerleşmişler.

Kimler mi ?
GAGAUZLAR.

Burası 1484 yılında Osmanlı yönetimine geçmiş. z yüz yıl boyunca da bu yönetimde kalmış.

Bu konuda Gagauzlar,

“Eğer Türkler gelmeselerdi şimdi biz yoktuk. Çoktan eriyip gitmiştik.” Diyorlar ve şükranlarını belirtiyorlar.

Sovyetler Birliğindeki değişim nedeni ile son günlerde dünya kamuoyuna Gagauz adını sıkça duyuran bu soydaşlarımıza Gagauz adının Gök

Oğuz'dan gelip gelmediğini sorduğumuzda hayır karşılığını aldık. Onlara göre GAGAUZ adı Gök Oğuz'dan değil "Hak Oğuz"dan geliyor.

PEKİ İŞİN ÖZÜ NE?

GAGAUZ ADI

Öncelikle şunu belirtelim ki, UZ sözcüğü üzerinde bir anlaşmazlık yok. UZ; usta, becerikli demek. İş bilen demek.

Peki GAGA nedir?

Bu konuda bir incelemeye girdik.

GIGA ya da GAGA. GIGA ya da GAGA'nın sözcük anlamı DOĞRU demek, hak demek.

“ Allah gıganı versin “ dendiğinde “ Allah iyiliğini versin”, Allah doğru olanı versin”, “ Allah HAK olanı versin” denmiş oluyor.

Bu durumda GIGA-UZ ya da GAGA-UZ, HAKKA inanan, DOĞRUYA inanan UZ demek oluyor. ¹

¹ Atanas Manof, Gagauzlar, Bulgaristan 1939 basımı sf; 22

Böyle olunca Gagauz'ların kendilerine HA-KOĞUZ demeleri pek boşuna değil.

Türkiye Türkçesinde Gaga, kuşların ağız kemiği ve dolayısı ile burun anlamına gelirken, Azerbaycan Türkçesinde DİMDİK demektir.

Bir Oğuz halkı olan Kara - Kalpaklar, Rus bozkırlarının bekçiliğini yapıyorlardı. Bu bekçilik görevleri sırasında Ruslar, onlara sınır bekçisi anlamında olmak üzere KALAUZ diyorlardı.

Belki Gagauzlar da şimdiki yaşadıkları yerde bir zamanlar Rusların sınır bekçiliği niteliğinde bir görevde bulunuyorlardı ki Ruslar onlara da bu adı verdi. Zaten Gagauzlar da kendilerine bu adı Rusların verdiğini söylerler.

G. Dimitro adında bir araştırmacı GA sözünün Sanskritçide soy-nesil anlamına geldiğini ve za

² Aynı adlı eser sf; 35

manla GA'nın GAGA olduğunu yazıyor. Ve Gagauz adının oradan geldiğini ileri sürüyor.³

Sanskritçe, bilindiği üzere Hindistan'la ilgili bir dil. Bizce Gagauzların Hindistan'la bağlantıları kurulup kanıtlanmadıkça bunun kabulü zor.

Prof. ST. Maladenov; Bılgarska İstoriçeska Biblioteka (Bulgar Tarihi Kitaplığı) adlı eserinde Gagauzlardan söz ederken, "Gagauz adının GÖK-OĞUZ sözcüklerinden yapıldığı kesindir." diyor.

İslam Ansiklopedisinde ise; "Gagauzların Türk oldukları ve Oğuz ya da UZ soyundan, bu arada Kara-Kalpak'lardan geldikleri konusunda kuşku yoktur. Adlarının Gagauz olması da bunu gösterir. AUZ, OĞUZ'un bir başka söyleniş biçimidir. 'GAG', 'GEEG' 'GÖK' e eşittir. GAG sözü bu Türk soyunun seçkin olduğunu ifade eder." denilmektedir.

³ Gagauzi Potekloto in iProizhojdenie na dumata (Gagauzlar: kaynakları ve bu sözcüğün kaynağı)

⁴ Peçenek'ler, Uz'lar, Kuman'lar Cilt-1 sf; 134

Peter Alford Andrews Gagauz sözünün sorguç - surguç anlamına geldiğini yazıyor.⁵

Bunlardan başka, Gagauz adının Selçuklu Sultanı 2. izzettin Keykaus'tan geldiği ileri sürülür.

Tarih boyunca Moldavya, Osmanlı, Rusya, Romanya ve Sovyetler Birliğinin egemenliğinde yaşamak durumunda kalan Gagauzlar Türklük duygusu ile dopdolular. Türkçe konuşuyorlar, tereyağı değil, “sayaa” (sarı yağ) diyorlar.

Tereyağı değil, sayaa diyen bu soydaşlarımızın tarihlerine bulabildiğimiz kadarıyla bir göz atalım mı?

Gagauzlar bugün için Romanya, Kuzeydoğu Bulgaristan, Ukrayna ve yoğun olarak da Moldova'nın Bucak (Besarabya) adıyla bilinen yerinde yaşayan Hıristiyan Türkler.

Ne yazık ki, Gagauzların geçmişi ile ilgili yeterli bilgi yok elimizde. Bu durum belki onların

⁵ Türkiye'de Etnik Gruplar sf; 126

sayılarının azlığından, belki değişik ülke sınırları içinde dağınık olarak yaşadıklarından belki de tarihleri yazıldığı halde elde edemediğimizden.

Biz yine de ele geçirebildiğimiz dar kaynaklara başvurarak bir kaç satır yazmaya çalışacağız.

Bu kaynaklardan birine göre : Gagauzlar, öteki Balkan Türkleri gibi Orta Asya'dan göç ederek 11. yüzyılda Balkanlara gelen Türkler. Balkanlarda baş gösteren kargaşa yüzünden 18. ve 19. yüzyıllarda şimdiki yaşadıkları Bucak'a gelmişler.

Diğer bir kaynağa göre, Gagauzlar, Balkanlara doğrudan doğruya Orta Asya'dan değil de Anadolu'dan geçtiler. Anadolu Selçuklu hükümdarı 2. İzzettin Keykaus'un yakınında olan Türkler idi bunlar.

Keykaus'la birlikte Kırım'a giden Gagauzlar, onun 1278 de ölmesinden sonra Dobruca'ya yerleştiler. Bir bölümü ise Dobruca'dan ayrılıp Ana-

dolu'ya Karesi (Kayseri) ye geldiler. Balkan savaşlarında Osmanlı'ya yardım bile ettiler.

Bucak'ta gördüğümüz kadarıyla bizce de Gagauzların Anadolu ile ilgileri var. Bu insanların müzikleri, çalgıları, oyunları... Yani, kültürlerinin bir bölümü incelendiğinde, Doğu Karadeniz ile Kuzeydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan insanlarla bir ilgileri var. Özellikle Doğu Karadeniz halkının konuştuğu “ ne zaman ki“ anlamına gelen “ haçan” ya da “ açan” ve yine “ geçen yıl” anlamına gelen “ bıldır” sözlerini Gagauzlar da konuşuyorlar. Bu sözcükler bile bir bağ kurmaya ön ayaktır bence.

Bulgaristan'daki Türk varlığının etkisini bilir-siniz. Düzenli bir eritme baskısına ve kendiliğinden erime olgusuna rağmen Türk varlığı etkindir. Ne ilginçtir ki, Bulgaristan'da bu varlık nedeni ile olmalı ki Türkiye'den daha çok Türkçülük araştır-

⁶ Büyük Larousse Ansiklopedisi Gagauz maddesi

ması yapılmış. Bu kaynaklardan pek azı ile tanışma fırsatına eriştim.⁷

Şimdi bu kaynaklara dayanarak 2. İzzettin Keykaus ile Gagauzların ilgisini biraz daha açalım.

Selçuklu hükümdarı 2. İzzettin Keykaus Hıristiyan idi. Konyalı Bertüliye adında Hıristiyan bir kadından doğmuştu. Anasının verdiği eğitim, babası 2. Keyhüsrev'in verdiği eğitimden baskın çıkmış olmalı ki Müslümanlığı değil Hıristiyanlığı seçmişti. Ancak dinini Türk halkından saklamış, Hıristiyanlarla Hıristiyan, Türklerle Müslüman görünmeyi başarmış bir hükümdardı.

Keykaus, 1256 da Moğollarla giriştiği savaşta yenilince Nikaia (İznik) imparatorluğuna sığındı. Daha sonra 8. Mihail Paleolog'dan kendisine ve yakınlarına toprak verilmesini istedi. Varılan an-

⁷ N. Grigora Romaiki Historia, IV. 4 (Atanas Manof sf; 21)

⁸ Örneğin Selçuklu Sultanı 2. Keykaus'un Bulgaristan Kayıtlarında İkonya sultanı olduğu yazılı. Tarihçiler hoş görsün, İkonya'nın Konya olduğunu ben oradan öğrendim.

laşma sonucu 1259 da 2. Keykaus anasını ve yakınlarını alarak Varna'ya hareket etti. Filosunu Varna'da demirledi. İşte 2. Keykausun yanında götürdüğü halk Gagauzlar idi.

8. Mihail Kırım yönünden yeni gelecek göç akınlarını önlemek için Dobruca'da bir devlet kurulmasına göz yumdu ve Keykaus'un yolunu açtı. Kurulan bu devletin halk ağırlığı yine Gagauzlardı.

Yukarıda anlatıldığı üzere Gagauz halkının 2. İzzettin ile yakınlığı bir gerçek. Ancak, adlarının bundan geldiği konusu ayrı bir iş.

Gagauzlar'la 2. Keykaus'un yakınlıkları hem Türk birliği hem de din birliği nedeni ile olabilir.

Dr. Miletiç, Starobilgarskoto Naseleniye Vıv, Severo adlı yazısında; Gagauzlar'ın Bulgar Gagauzları, Rum Gagauzları ve asıl Gagauzlar diye üçe ayrıldığını, bunlardan asıl Gagauzların

Bulgar ve Rum etkisini reddederek kendilerine deniz kıyısı Gagauzları dediklerini belirtiyor.⁹

Gerçi, “Svabodna Bılgarye” (Bağımsız Bulgaristan gazetesi) adlı yayın organında Gagauzlar İsa’dan önce bir zamanlar Karadeniz yoluyla Avrupa’ya geçerek bir bölümü Karadeniz kıyılarında diğer bir bölümü Pananonia (Macaristan) da yerleşen Kumanların kendisi diyenler de yok değil.¹⁰

Kuman sözü aynı zamanda Kıpçak demektir. Bucak (Besarabya) da Kıpçak adında bir köy bulunduğu bilinmektedir. Bu iki durum düşünölünce Gagauzların Kumanlar (Kıpçaklar) ile bağlantıları olabilir.

⁹ Anılan eser sf; 32

¹⁰ T.N. ŞT. Varna Haziran 1881. (Aynı eser sf; 33)

GAGAUZLARDAN BAZI ÖZELLİKLER

“Gagavuzlar uyumlu bedene sahip, sağlam bacaklı, sağlam kollu insanlardır. Esmer renkli, mavi gözlü, kocaman burunludurlar.

Kızları güzel ve ak tenlidir. Yüzleri toparlak, dolgun ve göğüsleri iridir. Yüzlerine allık sürerler. Yapay ben yaparlar. Delikanlılardan kaçmazlar ama onlarla konuşurlarken ağızlarını gizlerler.

Gagauzlar şen, atak, çevik, eli açık insanlardır. Son derece öç alıcı (intikamcı) ve yılmazdırlar.

Korkmadığını göstermek için tehlikeli işlere atılırlar. Kendisini bıçaklar bile. Camları kırarak ellerini parçaladığı olur. Cam kadehleri ağzına alarak gever. Böyle hareketler gerçek bir Gagauz için üstünlük sayılır.

Mihanee (meyhaneye) varmalı
Tezgahlara çatmalı
Kadehi kırmak
Elini sarmak
Hovardaya, hovardaya
Pek namdır. ¹¹”

Bu özelliklerden öç alıcı ve yılmaz sözlerine biz de katılıyoruz. Şu nedenle katılıyoruz. Eğer Gagauzlar'da yılmazlık ve intikamcılık olmasaydı Uz'lar gibi belki bir görüşe göre Kuman'lar gibi hatta Oğuzların 24 boyunun en büyüklerinden biri olan Peçenekler gibi erir giderlerdi. Azıcık sayılarına rağmen kimliklerini korumaları bu özelliklerine dayalı olabilir.

Yeri gelmişken bir konuya daha değinmek gerekecektir. Türkiye bakımından dış Türkler diye

¹¹ Adı geçen eser sf; 29

nitelediğimiz Türk toplulukları içinde Gagauzlar diğer Türkler gibi soyadlarına “yev”, “ov”... ekleme yerine “oğlu” ekini getirirler. Gerçi bu ekler bir Sovyet yakıştırmasıdır. Ama Gagauzlar, bu ekleri en az kullanan bir ayrıcalığın, özelliğin ve erdemini de sahibidirler.

Gagauzlar, bu gün için Moldova'nın Bucak bölgesinde halk oylaması sonucu bağımsızlıklarını ilan etmişlerse de bir ölçüde özerk bir siyasal yapı içinde bulunmaktadır. Nüfusları yaklaşık 200 000 dolayındadır. Başkentleri Komrat'tır.

Dillerini kaybetmemek uğruna, kendi dillerinde, Türkçe olarak bir de gazete çıkarıyorlar: A- N A SÖZÜ, gazetenin adı bu. İlginizi çekmek isterim. Anadili değil Anasözü. Dil aynı zamanda bir tad alma organı değil mi? Ama onlar sözü kullanmışlar. Daha yerinde daha güzel.

GAGAUZLARIN DİLİ

Gagauzların dili TÜRKC'E'dir.

O kadar Türkçe'dir ki; Türkiye Türkçesi ile en derindeki kök inceliğini ve kök birliğini koruyan güzel bir Türkçe. Biz bu kısa yazımızın bir çok yerinde en fazla bu dil üzerinde durmaya çalışacağız. Çünkü ulusları ulus yapan ilk özellikleri dilleridir.

Altını çize çize öncelikle şunu belirtelim ki, Gagauz kardeşlerimizin konuştuğu dile, GAGA- UZCA DENMEZ.

Ne yazık ki bazı araştırmacılar ve yazarlar Gagauzca demek aymazlığına düşüyorlar. Tıpkı bunun gibi, Kırgızca, Özbekçe, Türkmençe, Azerice... diyerek de devam ediyorlar.

Bu büyük bir yanlışlıktır. Bunun doğrusu Gagauz Türkçe'si, Kırgız Türkçe'si, Özbek Türkçe'si, Türkmen Türkçe'si, Azeri Türkçe'sidir.

Bunların birbirinden ayrı olan yanları olsa olsa ağız (şive) farkıdır. Bu kadar farkın olması da

kaçınılmazdır. Üzerinde durulacak bir konu değildir.

Eğitim birliğine, yayın birliğine, iletişim birliğine karşın Türkiye’de bile birden çok ağız (şive) ayrılığı yok mu?

Gagauz Türkçe’sinde bizde olduğu gibi 8 ünlü harf (bukva) vardır. Ne var ki yine bazı araştırmacılar, bu 8 ünlüden başka bir de uzatmalı ünlü olduğunu ileri sürerler. Aaç- ağaç, s11r- s1ğır... gibi. Bu iddia da doğru değildir. Örneklerde gösterildiği gibi Gagauzlar “ aaç” daki (a) nın “s11r” daki (ı) nın üzerine uzatma ve yumuşatma işreti koymazlar. “Aaç”, “s11r”, “saayaa” “uur- uğur”, “iiik”, iine” gibi. Özüne inilirse bu da bir farklılık değildir. Türkiye’de de aynı sözler ve hatta bir çok söz aynı kalıp içinde söylenip durmuyor mu?

Gagauzların konuşmalarında bazı ufak tefek farklılıklar da yok değil, E, İ, Ö, Ü, ünlülerinin önüne bizde eklenen (y) harfi onlarda bazen düşü

yor. Örneğin, “yiğit” değil “iit”, “yörük” değil “örük” diyorlar.

Buna karşılık (y) harfi bazı sözlerin önüne fazladan ekleniyor. Örneğin “eşim” yerine “yeşim”, “örme” yerine “yörme”, “uç” yerine “yüç” ... gibi.

Anadolu'daki doğru söylenmesi gereken aş yerme yerine aş erme denildiği gibi.

Dil konusunda üzerinde durulacak iki önemli değişiklik daha var.

Bunlardan birisi:

Türkçe dilbilgisinde mastar eki olan (MEK) ve (MAK), Gagauzlarda yok. Bunların yerine, bazılarının uzatmalı 9. ünlü harf dedikleri ama uzatmalı olmayan (MEE), (MAA) şeklinde yazılan ekleri var.

Örneğin, gel - MEK yerine onlarda gel - MEE ve al - MAK yerine al - MAA deniyor.

İkincisi de:

Türkiye Türkçesinde (YOR) ya da son zamanlardaki yeni uyarlanış biçimiyle (İYOR) olan şimdiki zaman eki de onlarda yok. Bunun yerine de gelmeYOR değil, gelmeER deniyor.

Biz dil uzmanı değiliz. Ama, dil ve Türkçe duygusuyla tutuşup yanan bir kimseyiz. Bu tutkuyla içimizden gelen bir dürtü dedirtiyor ki;

-YOR mu, -eER mi!

Yor da ses uyumu yok zaten. Örneğin, alıyor, satıyor, oturuyor da .. var da buna karşılık gel-i- yor, gid-i-yor, bil-i-yor ... gibi ince ünlülerle başlayan sözcüklerde yok.

Gerçi bizimki de eğitimi, öğretimi anayasasının, yasalarını tüzelerini, sanatını, edebiyatını, sevgiler taşıyan mektuplarını bebeklere söylenen ninnilerini, türlü türlü türkülerini... kısaca yazım ve yazın düzenini YOR eki üzerine oturtmuş köklü bir halkın, bir ülkenin, devletin bu düzenine , halk deyimi ile eski hamamına yeni tas getirmek gibi

oluyor ama, ama diyoruz ki (eER) sonradan (YOR) olmuş olamaz mı!

Bu konuya alçakgönüllülük içinde bir bakılsa iyi olur.

Yine yor ekleyip, yor diyeceğiz elbette. Ama bakılmasından bir zarar gelmez. Fakat bir yarar gelebilir.

Gagauzlarla aramızda eğer bir fark sayılırsa o da şudur. Dişilik eki...

Ülkemizde kadın yerine karı sözü kullanılır. Hele kırsal kesimde nerede ise hiç kadın denmez. Ayşe karı, Dudu karı, Gül karı gibi... Gagauzlar da ise kadın sözü hiç kullanılmaz. Kadın yerine tümü ile karı derler.

Türkiye'deki Kadınlar Birliği onlarda da var. Ama resmi adı Gagauz Karılar Birliği. Üstünde durmak istediğimiz fark ise şu : Onlar Ayşe karı yerine, Ayşe, Dudu karı yerine Duduka, Gül karı yerine Gülka diyorlar.

SSCB Bilimler Akademisinde bir Gagauz Bilim Kurulu oluşturulmuş ve bu kurul öncülüğünde Gagauz Türkçe'sinin dil bilgisi derlenip toplanarak bir düzene sokulmuştur. Yalnızca bir konuşma dili değil, yazımdaki işlevi de kuralına bağlanmıştır.¹²

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile birlikte Atatürk tarafından Gagauzlara el uzatılmış ve Bucak'a ders kitabı ve öğretmen gönderilmiştir. Gönderilen öğretmenlerin aylıkları üç yıl için Türkiye tarafından karşılanmıştır. Bakın bu konuda 1937 yılının ilk okul öğrencisi ve geçen yılların Moldova Eğitim Bakan yardımcısı, şimdi Gagauz Yazarlar Birliğinin başkanı Nikolay Babaoğlu ne diyor : "İlk Okulu 4 sınıf Romen dilinde Kıpçak'ta bitirdim. Bu arada Kemal Atatürk tüm dünya Türklerini düşünerek göndermişti bize, Türkiye'den 80 öğretmen. Gagauz Türkleri kendi dilini

¹² Gagauz Türkçesinin Sözlüğü: G.A. Gaydarci, E.K. Koltsa, L.A. Pokrovskaya, B.P. Tukan (Çev. İ.Kaynak-M. Doğru)

okullarda okuyup unutmazınlar diye. Bu yıllarda ben de yrenci (ğrenci) olarak y () sınıfta ana dilim Türkçeyi okudum. (1937-1938-1939 senelerde) o zaman ğretmenimdi efendi Ali Kantarelli.” Ali Kantarelli’yi Gagaguzlar hiç unutmazlar. Bu ğretmen bir Gagauz karısı ile evlenmiş, çocukları olmuş ve Gagauzlarla bütünleşmiştir. Gagauzların siyasal düşünceleri doğrultusunda eğitim dayatmasında bulunduğu için Sibirya’ya sürülmüş ve 15 yıl Sibirya’da tutulmuştur. 15 yıl sonra salıverilmiş ise de orada yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak döndüğü evinde kısa süre içinde lmştir.

BUCAK'TAKİ İLK YAYINLAR ve BİLİNER YAZAR ve OZANLAR

Bucak'ta yaşayan Gagauzların ilk yayın organı 1930 yılında basılmıştır. Gagauz patriği Mihail Çakır Bucak'taki okullarda Romence ders gören Gagauz öğrencileri için küçük bir Gagauz Türkçesi - Romence sözlük yazmıştır. Daha sonra 1959 da Kişinev'de çıkan BUCAKTAN SESLER adlı dergi gelir. Bu yayın organı Gagauzlar için önemli bir dönemeçtir.

Sonra şair (ozan) KARAÇOBAN gelir. Karaçoban adı Anadolu'da yaşamış büyük ozan Karacaoğlan ile addaş gibi sanki.

Karaçoban, İlk Laf (1963), Alçak Saçak Altında (1966), Yanıklık (1968), Bayılmak (1969), Persengeler (1970) adlı yapıtlarıyla Gagauz kültürünün tıkanan yolunu açmıştır.

Bu gün Gagauzlar Karaçoban'larına sıkıca sarılmışlar, son olarak da resmini PTT pullarına bile bastırmışlardır. Öteki büyüklerine gösterdikleri sıcak ilgi gibi.

Karaçoban'dan başka, D.N. Tanasoğlu'nun Çal Türküm (1966), Adamın İşleri (1969), Hoşluk (1970) adlı eserleri vardır.

Nikolay Babaoğlu'nun da Gagoğuz Folkloru (1969), Bucak Ecelleri (1979), Karanfiller Açtılar (1981), Tarafımın Pietleri (1988), Masallar (1991), Bir Öykümüz Var (1994 Türkiye Basımı) adlı yapıtları vardır.

Mihail Kolsa; Gagauz türkülerini toplamış ve bu konuda bir kitap çıkarmıştır. Türküler (1989) Mihail Kolsa ayrıca şiirini Todur Zanet'in yazdığı Gagauz Ulusal Marşının da bestecisidir.

GAGAUZ ULUSAL MARŐI

Söz :TodurZanet

Beste : Mihail Kolsa

Geldi vakit bayrağı kaldır
Dalgalatsın rüzgar onu
Kavalları keskin çaldır
Doğuyor halkın aydın günü

İnsana lazım vatan
Halkına kalsın damar
Canında ata sesi
Uzaktan eve çeksin

Bucak'ta açık danlar
Uyanıyor Gagauzlar
Yeni yaşamaya sevin
Benim değerli ana toprağım
Temiz akan çeşmelerim
Tıkanmasın hiç bir zaman

İnsana lazım vatan
Halkına kalsın damar
Canında ata sesi
Uzaktan eve çeksin
Bucak'ta acı danlar
Uyanıyor Gagauzlar

Gagauz kültürüne ve Gagauz Türkçe'sine sahip
çıkan kişiler yalnızca bunlar mı? Elbette değil.

Todur Zanet

Mina Köse

Stefan Kuruoğlu

Fedor Marinoğlu

Vasi Filioğlu

V Romanov...

Halen öteki yazar, şair ve bilim adamları Gagauz
kardeşlerimizin kültürlerini geliştirmeye devam
ediyorlar ve edeceklerdir de.

Şimdi Gagauzlar, SSCB zamanındaki yazıları olan Kiril alfabesini bırakıp Türkiye alfabesi (abc) geçtiler. İlk ders kitabı olan İLK OKUMA kitabını Nikolay Babaoğlu düzenledi.

Bu gün ilkokuldan üniversiteye kadar tüm okulları var Bucak'taki Gagauz kardeşlerimizin.

Peki, Müslüman olmadıklarından Arap ve Fars dilinin etkisinde kalmadıkları halde Gagauz kardeşlerimizin Arapça ve Farsça'nın dillerine hangi yoldan girdiği sorusu akılları kurcalamaz mı? Elbette kurcalayacaktır.

Düşünülecek şey 2. İzzettin'in etkisi nedeniyle ve bir de Osmanlı'ların oraya gidişi ve 300 yıl kalmaları yüzünden olabilir.

1991 yılında Anasözü'nün yıldönümü kutlamalarına ben de çağrıldım. Bu nasıl oldu diye sorabilirsiniz. Yayınlamış olduğum Honamlı Yürükleri ve Ay Batınca Gel adlı kitaplarım nedeni ile.

Bize gelen yazıya göre Anasözü etkinlikleri 15- 18 Ağustos tarihleri arasındaydı. 15 Ağustos günü

Moldova Yazarlar Birliğinin de katkıda bulunacağı bir TOMBARLAK SOFRA söz konusu idi. Ne var ki İstanbul'daki Sovyet Konsolosluğunun anlaşılmaz engelleri nedeni ile vizemin gecikmesi yüzünden tombarlak sofraya tam zamanında yetişemedim. Sofranın dağılmasından bir saat kadar sonra Kişinev'e ve Anasözü'ne ulaşabildim. Ama sofraya ile ilgili olarak kısaca bilgi verdiler.

Tombarlak sofraya; bizdeki yuvarlak masa toplantısı. Bir başka anlatımla açılış konuşmalarının yapıldığı ilk aşama. Ulaşmamız öğle yemeği saatine rastladı. Ayağımızın tozuyla hemen yemeğe oturmamız söylendi. Dört gün süren yorucu yolculuktan dolayı aç olduğumuz halde iştahımızın kapalı olduğu bir sırada tanışmak durumunda kaldık Moldova sofrasıyla. Kısa bir hazırlıktan sonra camında hem Latin hem de kirilik harfleriyle ANA- SÖZÜ yazılı otobüse bindik. Otobüs yürüdü. Gazete yayın yönetmeni Todur Zanet müdürü Gagauz

olan ve Moldova'nın önde gelen şarap fabrikalarından birine gitmekte olduğumuzu söyledi.

Bildiğiniz üzere Moldova dünyanın en kaliteli şarap üreten ülkelerinden biri. Fabrika alanına girdik. Kapıda çorbacı (Gagauzlar müdür ve yöneticilere çorbacı diyorlar) Yorgi Kısa ile tanıştık. Kayadan yapılmış bir kapı açıldı. Şu filmlerde gördüğümüz türden bir kapı. Giriyoruz. İlginç bir mahzen. Kapakları bize doğru istiflenmiş şarap şişeleri var duvarlarda. Açıklamalarda bulunan çorbacı Kısa bu raflara sergen ! diyor..

Salon salona, mahzen mahzene ekli şarapların dinlendirildiği bölümlerden geçtikten sonra kubbe tarzında yapılmış oldukça geniş en büyük mahzene girdik. Eni üç, boyu on metre kadar olan tahtadan yapılmış bir masaya oturduk. Sandalyeler bir a- dam boyu ve işlemeli. Bu masada tanıştırıldık birbirimizle.

ANASÖZÜ ÇAGRILILARI

Özbekistan'dan Özbek Edebiyatı Gazetesi yöneticisi Murat Muratova, Kırım'dan Dostluk Gazetesi yöneticisi Şevket Ramazanov, Azerbaycan'dan Dostluk Gazetesi yöneticisi Rüstem Bey, Azerbaycan'dan gazeteci Güllü Gülmemetova, yine Azerbaycan TV muhabiri Ağası Bey, Ayrıca Moldova yazarlar birliği başkanı Mihai Çimpoi, Moldova Eğitim Bakan yardımcısı Nikolay Babaoğlu, Moldova Üniversitesi öğretmeni Deniz Tanasoğlu, Stefan Kuruoğlu, Fedor Marinoğlu ve diğer Gagauz Türkleri. Türkiye'den Folklor Araştırmaları Kurumu Başkanı İrfan Ünver Nasrattınoğlu ile ben ve eşim.

Çorbacı bay Kısa:

“Birkaç saat için de olsa sizleri ağırlamak bana sevinç veriyor” diyerek şarap kadehini kaldırdı. Bize bir yıllıktan yirmi beş yıllığa kadar şarap taddırdılar orada.

Konuşmalar yapıldı art arda. Sıra bana gelince;

-Buraya yani Bucak'a gelirken trenin penceresinden bakıp durdum. İlk kez geldiğim ve bilmediğim yerlerdi tanımak için. Sizlere yaklařtıķça pencereden daha alıcı gözle bakmağa başladım.

Gördüğüm tarlalar, ağaçlar, bitkiler, otlar, kuşlar, sinekler... bile benimdi sanki, dedim.

Gagauzlar, şarap mahzenlerine mağaza diyorlar. Daha sonra gördük ki her evin özel birer mağazası var.

Yorgi Kısa'nın mağazasından asansörle çıktığımızda ben de yerin altında bin metre karelik dev bir yapının gömülü olduğu kanısı uyandı. Sorduk, yakınmış.

Ertesi gün Anasözü'nün merkezini ziyaret ettik. Tüm basın kuruluşları bu binada. Anasözü'ne küçük bir oda düşmüş. Odada hepsi dört masa Todur Zanet'in masasında Atatürk'ün resmi var. Yazarlar birliği binasına gitmek üzere ayrıldık.

Başkent Kişinev’de bir milyona yakın insan yaşadığı halde en büyük caddesi olan Stefan Çelmare caddesi bomboş sanki. Kişinev cadde ve sokakları ıhlamur kokuyor. Yol kenarları hemen hemen ıhlamur ağacı. Oysa 18.08.1991 günü Gorbaçov’a yapılan darbe nedeni ile düzenlenen miting yüzünden aynı cadde hıncahınç doldu.

Birlik binasına vardık. Tanıştıktan sonra kütüphane bölümüne geçtik Türkiye’den geldiğimizi ve Türk olduğumuzu öğrenen kütüphane müdiresi Moldavca bir şeyler söyledi. Türkçe’ye çevrilince anlaşıldı ki kütüphanesinde Türk yazarlarının da kitaplarını görmek istiyormuş. Benden kitap istedi heyecanla verdim. 16 Ağustos günü otobüsümüz ile yola çıktık. Her yer yemyeşil. Arazi oldukça düz. Sağımızda solumuzda köyler kasabalar görerek ilerliyoruz. Todur Zanet otobüste ayağa kalkıp “işte dedi Gagauz bölgesine girdik. Bundan sonra gördüğümüz her yer Türklerin (Gagauzların) ve karşılaştığımız her insan Türk (Gagauz)” dedi.

İçim ılıdı.

Besarabya'ya (Bucak) girdiğimiz belli idi artık. Göz alabildiğince bağlar uzanıyor. Yalnız bağlar mı?Mısır da öyle. Bağlar da yağmur olup yağmış oralara mısırlar da. Hatta mısır Gagauzlar için kutsal bir bitki ve kutsal bir yiyecek. Ne zaman kıtlık olduysa mısır yetiştirilmiş imdatlarına. Onların hemen el atınca buluverdikleri yiyecekleri Romence'den geldiği anlaşılan mamaliga. Mamaliga - mısır ekmeği.

Gözlerim bir dağ arıyor. Dağ yok. Tepe bile yok. Bir de hiç taş göremedim. Bizim ülkemizde her yer taş her yer dağ. Hayvanların güven içinde yaşadığı kayalıklar orada pek yok. En azından bana öyle geldi. Oysa bizim köylerimiz, kentlerimiz çoğunlukla dağ eteklerinde değil mi? Kış yaklaşınca kurtlar kuşlar önce dağlara çekilmez mi? Ve efeler efeliğine dağlarda erişmez mi? Hani birinin sırtım sılam dağlar dediği gibi.

KÖYBAŞI

Anadolu'nun halk kesiminde elmaya alma denir ya... Orada da öyle diyorlar. Besarabya'da Beşalma Köyündeyiz. Otobüs bir binanın önünde durdu. Eğitim Bakan yardımcısı ve şair Nikolay Babaoğlu:

- Şimdi Gagauzların en önemli müzesine gireceğiz dedi. İndik. Müzenin duvarına bez üzerine yazılmış “Ana Sözü ile Oğuzluk Yaşasın” asılı. Hafif yağmur var. Binadan bir topluluk fırladı. Yağmur nedeni ile içeridelermiş. Özenle giyinmiş bir kız öne çıktı. Üstüne tuz konulmuş, peşkir üzerinde tuttuğu ekmeği uzattı.

Nasrattınoğlu'na yanaşıp sordum :

- Bu ne
- Ekmekten bir parça koparıp, tuza banarak yemek gerekiyor dedi.

Ekmek ona sunulmuştu zaten, Önce o yaptı biz de uyduk.

Kapıda müzenin müdürünü tanıttılar Şair Mina Köse. Çorbacı Köse, müzenin tanıtımına geçti.

- Ben bilmem yavaş konuşmayı diyerek bir çırpıda müzeyi baştan başa anlatıp bitiriverdi. Müzenin ağırlığını etnoğrafik eserler oluşturuyordu. Moldova televizyonu sürekli peşimizde.

- Ne zaman bitecek bunların işi diye sordum.

- Bizim işimiz ne zaman biterse dedi Todur Zanet.

Müzedeki işimiz bitip çıkınca iki kişi ile tanıştırıldık. KÖYBAŞI ve kolhozbaşı. Köybaşı, yani muhtar. Bizim ülkemizdeki Arapça olan muhtar sözünden ne kadar güzel değil mi?

Muhtar, özerk anlamına gelir. Oysa bir mahalle, bir köy muhtarının ne özerkliği var ki? Muhtar nihayet köyün veya mahallenin başı değil mi?

Demek ki yalnız onların değil, bizim de onlardan alacağımız şeyler var.

Öğle yemeğini kolhoz binasında yedik. Yemekler çok güzel. Hatta sabah kahvaltısında peynir, soğan, etli ve patatesli çorba çıkarıyorlar. Bizim bildiğimiz biçimde bir kahvaltı kültürleri yok. Ancak hem kahvaltı hem öğle yemeklerinde ağırlıklı gıda patates.

Öğle yemeğinde ise, biber dolması, bulgur pilavı, nohut ve bir kaç türlü patates yemeği vardı.

Yemekten sonra bizimle konuşmak isteyenler var dediler. Bekleyenlerin arasına karıştım. Yemeklerin tadı damağımda iken kalabalığa:

- Başlıca yemeğiniz nedir diye sordum
- Kartopu dediler.

Patatese Rusça'da kartofli denirmiş. Hatta Rus sözlüğünde bu sözün Türkçe'deki kartopundan geldiği yazılı imiş. Yufka ekmeği sordum bilmiyorlar. Onların ekmeği daha hamurluca, mayalı ve kalın fırın ekmeği.

Anadolu'nun bazı yörelerinde bir tencere türüne haranı dendiğini bilirsiniz. Onlara da sordum. Aranı olarak aynen kullanıyorlar. Gagauzlar nerede ise zeytini tanımıyorlar. Çünkü oralarda yetişmesi gerek.

UŞAK BAHÇASI

Anasözü yöneticisi Todur Zanet'in doğduğu köy olan Konkaz'a geçtik. Sulak olduğundan dolayı yaban kazları konduğu için bu ad verilmiş. Bu köyün nüfusu oldukça fazla. Ayrıca Sovyetler Birliği Yönetiminin madalya verdiği önde gelen bir köy.

Geniş bahçeli iki katlı temiz bir binaya çıkıyoruz. Kapıda renkli giysiler içinde bizi karşılayan çocuklar hepimize çiçek verdiler. Bu bina UŞAK BAHÇASI. Yani bizim çocuk yuvası. Fakat, dikkat çeken asıl önemli yanı, adı. Uşak bahçesi değil, u-őak bahçası. Bir Anadolu birlikteliği daha. Yani Anadolu halkının kullandığı gibi cocuğa uşak, bahçeye bahça diyorlar. Bana çiçek veren 6 yaşlarındaki çocuğu kucağıma aldım. Türkçe adını sordum. Söyledi. Ancak diğer sorularıma cevap veremedi. Kendisi Türk çocuğu olduğuna halde Türkçe bilmiyor. Eğitim Rusça olduğundan.

Daha sonraki köylerde, kasabalarda ve kentlerde Gagauz düşünürleri ve önde gelenleri çocuklarını uşak bahçasına vermemelerini öğütlediler hep.

YEMEKLİ GECELER

Yemekli gecelerde bir süre yenilip içildikten sonra konuşma yapması için konuklara söz veriyorlar. Sonra da şiirler okunuyor. Şiirlerin ardından ise, türkü söylemeye geliyor sıra. Konuklardan, aynı konuşmada olduğu gibi türkü de istiyorlar. O akşamki yemekli toplantıdan sonra yine konuşmalar yapıldı. Sözü bana verdiklerinde karşımda oturan Anadolu delikanlılarına benzeyen gençlerden esinlenerek :

- Benim geldiğim Isparta ile buranın arasındaki uzaklığın kaç kilometre olduğunu bilmiyorum. Ancak, buraya gelinceye kadar güneş dört kere doğdu, dört kere battı bunu biliyorum. Orada yaşayan insanlar ve delikanlılar da aynen şu benim karşımda oturanlar gibi yani utangaç, sıkılğan. Ben şu anda kendimi burada değil de Anadolu'da sayıyorum. Benzerlik bu kadar olur dedim.

Azerbaycan TV görevlisi Ağası da Bu gün bütün dünyadaki Türk topluluklarının en büyük maddi ve manevi önderi Atatürk'tür" dediğinde yoğun bir alkış topladı.

Konkaz'daki gecede benden de türkü istediler. Ben türkü bilmem. Üstelik sesim de iyi değildir. Bir ateş bastı tinimi (ruhumu), ardından da tenimi. Ayağa kalktım. Ateş daha da yükseldi. Bu görevi benim yerime eşim Sevim Tanyıldız yerine getirse olur mu diye sordum. Bir sessizlikten sonra. Duyulan alkışların olur olur anlamında olduğu belli idi.

Eşim hemen orada kararlaştırıverdiğimiz bir ağıt olan yemen türküsünü okuyacaktı. Okumadan önce türkü ile ilgili şu açıklamayı yapma gereğini duydum. Türküde Gagauz kardeşlerimizin anlamakta güçlük çekeceği sözler vardı çünkü.

Türkünün konusunu Arap yarımadasındaki Yemen ülkesinde yapılan savaşın oluşturduğunu, Yemen'in o zaman için Osmanlı ülkesi sınırları

içinde olduğunu, ama Osmanlı'nın zayıflığından yararlanan Yemen'de ayaklanma başlatıldığını, Osmanlı'nın ise Yemen'i gözden çıkardığı halde ayaklanmayı siyasi nedenlerle bastırmaya çalışarak asker gönderdiğini, gönderilen trenler dolusu askerlerden hiç dönen olmadığını, dönen olmadığından başka haber bile alınamadığını, buna rağmen dönmeyeceği biline biline yine de asker gönderildiğini açıkladım. Askerlerin çoğunun kolera hastalığından öldüğünü, değil savaşmak kendisine bile bakmadığını, bunların arasında dedemin de bulunduğunu açıkladım.

Bunlardan başka türküde geçen "burası Muştur" sözünün Türkiye'deki Muş ile bir ilgisinin olmadığını, Yemen'deki Mus dağı ile ilgili ve Yemen'e giden askerlere yakılmış bir ağıt olduğunu açıkladıktan sonra eşim türküsüne başladı.

HAVADA BULUT YOK

Havada bulut yok
Bu ne dumandır ?
Mahlede ölüm yok
Bu ne figandır ?
Şu Yemen elleri
Ne de yamandır ?
A bu Yemendir.
Gülü çemendir.
Giden gelmiyor.
Acep nedendir ?
Orası Mus'tur.
Yolu yokuştur.
Giden gelmiyor
Acep ne iştir.

Şu dağın ardında
Redif sesi var.
Varın bakın çantasında nesi var.

Bir çift pabucuyla bir de fesi var.
A bu Yemendir.
Gülü çemendir.
Giden gelmiyor.
Acep nedendir ?
Orası Mus'tur.
Yolu yokuştur.
Giden gelmiyor Acep ne iştir.

Türkünün bitiminden sonra bir sessizlik ve durgunluk girdi araya. Nikolay Babaoğlu bozdu sessizliği.

- Aynı aynı dedi.

Çoğu kişinin gözleri masaya dikilmişti.

Sonra devam etti Babaoğlu :

- Aynı, aynı bizim Sibirya'ya gidip de dönme-
yenlerimiz gibi, aynı onlar gibi... dedi.

Bazı gözlerden yaş damladığını gördüm.

SU SIKINTISI VAR

Moldova, baştan başa yeşil bir ülke. O ülkede Bucak bölgesine bozkır dense de Türklerin yaşadığı bu yörede bir karış kuru toprak ve kuru ot yok. Nedeni sulak olduğundan. Ama ne var ki kana kana içecek suları yok. Biz gezimiz boyunca bunun sıkıntısını çektik. Gerçi üstü damlı ve işlemeli kuyuları var. Ama suları yavan. Onlar da bu yüzden olmalı ki, çoğunlukla su yerine bira ve alkolü az şarap içiyorlar.

Geceyi geçirdiğimiz Çadır kenti aynı zamanda bir tatil yöresi. Burada yeşillik daha fazla. Onun için olmalı ki Çernobil hastaları burada iyileşmeyi bekliyorlardı.

Ertesi gün düştük yola. Yol üzerinde bir anıta çiçek koyacağımız söylendi. Durduk, ellerimize çiçek tutuşturdular.

Anıt, Mihail Çakır'ın anıtı. Mihail Çakır daha önceleri yaşamış Türklük adına yararlılıklar gös-

termiş, yukarıda deyinildiği üzere Gagauz Türkçesi üzerine ilk sözlük yazan Gagauz büyüğü.

Konuşmalar yapıldı, anıtın başında. Bir ara TV mikrofonunun ağzıma dayandığını gördüm. Bir şeyler söylemem gerektiği ortadaydı. Fakat o an için Mihail Çakır adını duyalı daha on dakika bile olmamıştı. Todur Zanet'e baktım. Konuş diye başını salladı. Bir yutkunduktan sonra:

- Mihail Çakır gibiler olmasa ne dağlar aşılır, ne dereler geçilir, pek çok ulusun Mihail Çakır'ı da yoktur. Ne mutlu ki sizin var diyerek sıkıntıyı atlattığımı hatırlıyorum.

BAVURÇU KÖYÜNDEYİZ

Zaten programda da varmış. Bavurçu köyündeki insanların sabırsızlandığı haberi geldi. Gittik. İki üç bin kişinin doldurduğu bir sinema salonu. Salona girince bir alkış tufanı koptu. On sıralarda gösterilen yerlerimize oturduk.

Alkış bitmiyor.

Elbette bu alkışlar Türklük adına.

Sahnede daha önce yerini almış bulunan divan kurulu ad okuyarak bizleri çağırıp sahnede halka tanıttılar. O coşkuyu görünce coşmamak elde değüdi.

Konuşma sırası bana gelince :

- Benim yaşadığım Isparta'da yaklaşık tüm Bucak Gagauzları kadar Türk yaşar. Orada sevdiğin insan Türk, kavga ettiğin Türk, mahkemelik olduğun Türk'tür. Bu yüzden olmalı ki biz orada

Türk'e tokuz. Ama sizleri görünce anladım ki biz
Türklüğün farkında bile değiliz dedim.

Bavurçu'da Gagauz şairleri şiirler okuyup
türküler söylediler.

TÜRKÜ

Gagauz Türklerinin önde gelen şair, yazar, düşünür ve devlet adamlarından Deniz Tanasoğlu ¹³, her gittiğimiz yerde yanında taşıdığı kemanıyla hem çaldı hem söyledi.

Türkü alanında Gagauzların ulusal marşının bestecisi Mihail Kolsa'yı burada belirtmek gerekir. Müzik türü olarak daha çok türküyü biliyorlar. Türküyü de tek düze bir ritim içinde okuyup söylüyorlar. Tıpkı bizim Karadeniz türkülerinde olduğu gibi. İşte Gagauzların Anadolu kökenli olabileceklerini gösteren en belirgin özelliklerinden biri de türkü ritimleri.

¹³Daniz Tanasoğlu, Komrat Üniversitesi Rektörlerinden

Türkülerden bir kaç örnek :

MARİ KIZ (*)

Avlu boyu mari kız
Tahta döşeli, tahta döşeli
Kaydım düştüm, mari kız
Gel kaldır beni

Gül gibi yerden
Gül gibi yerden
Vazgeçmem
Aman vazgeçmem mari kız

Anan baban mari kız
Kaynana olacak, kaynata olacak
Sizin bizim avlular Şenlik dolacak

(*) Mari kız; Anadolu'daki kel kız, Ayşecik gibi bir simge isim.

Gül gibi yerden
Gül gibi yerden
Vazgeçmem
Aman vazgeçmem mari kız

Kıra çıktım mari kız
Çimen kokusu, çimen kokusu
Biz ikimiz eşlendik
Her şey bol olsun

Gül gibi yerden
Gül gibi yerden
Vazgeçmem
Aman vazgeçmem mari kız

Anan baban mari kız
Kaynana olacak, kaynata olacak
Biz ikimiz mari kız
Gelin güvey olacağız.

Gül gibi yerden
Gül gibi yerden
Vazgeçmem
Aman vazgeçmem mari kız

MENEKŞE

Aman mari menekşe
Ne de güzel boyun var
Benim de boyum güzel
Bahça da fidana benzer

Aman mari menekşe
Ne de güzel saçın var
Benim de saçım güzel
Mısır püskülüne benzer

Aman mari menekşe
Ne de güzel dudaan var
Beninde dudaam güzel
Olmuş kiraza benzer
Aman mari menekşe
Öpsem senin dudaanı

AY KOMRAT ¹⁴

Ay Komrat, Komrat
Yeni kasaba
Niçin senin kızların
Bakmazlar bana
Niçin kızların
Bakmazlar bana

Yalpuz boyunda
Çadır yolunda
Bölük bölük kız geçer
Durmaz yanımda
Bölük bölük kız geçer
Durmaz yanımda

Çiçekler açtı
Oh canım yanık

¹⁴ Bu türkü Komrat Rektörlerinden Deniz Tanasoğlu'na aittir.

Gelseler de dursalar
Bari birazcık
Gelip dursalar
Bari birazcık

Geceler aydın
Çok yıldız saydım
Söylesene bre oğlan
Sevdaya mı daldın
Hey ! Gündüz mü
Sen sevdaya daldın

Ay Komrat, Komrat
Yeni kasaba
Helal senin kızların
Helal senin kızların
Baktılar bana

AY TEPELER

Ay tepeler, tepeler
Yüksek tepeler
Karşıda yağmur yağar
Burda sepeler

Ne durursun mari kız
Avlu aşırı
Taramışsın saçını
Festen dışarı

Seni gören çocuklar
Oyunu şaşırır
Tutup kolundan
Bayırı aşırır

Teperim teperim
Tepe düz olmaz
Öperim öperim
Al yanak solmaz

Ay tepeler, tepeler
Yüksek tepeler
Karşıda yağmur yağar
Burda sepeler

DÜZEN

El dokumacılığında kullanılan bir aygıt. Anadolu'da bunun aynısına çulhalık dendiğini bilirsiniz. Çulha, Farsça'dan gelme bir sözcüktür. El tezgahında bez dokuyan kişi anlamına gelir.

Gagauzlar bu aygıtı DÜZEN diyorlar.

Düzende olabildiği kadar ince pamuklu yünlü kumaşlar dokuyorlar.

Ayrıca düzende yalnız kadınlar değil, aynı zamanda erkeler de çalışıyorlar. Bizlere gezimiz sırasında peşkir doladılar. Ucu püsküllü, gerektiğinde kadınlarca nakışlanmış bu peşkirlerde düzenlerde dokunuyor.

Her ne kadar Türkiye'de düzenin aynısına çulhalık denir dedikse de bu her yerde böyle değil. Bir çok yerde Gagauzların dediği gibi düzen de denir. Örneğin, Isparta'nın Yenişarbademli ilçesinin geniş ovasında yaşayan kalabalık halk toplulu-

ğu ve Konya'nın Beyşehir ilçesinin bir çok yerinde Gagauzlarda olduğu gibi bu aygıtı düzen derler.

TÜTÜN

Bucak'taki gezimiz boyunca benden sigara isteyenler oldu. Elbette Türk tütününün duman tadına bakmak amacıyla. Ama sigara değil TÜTÜN diyerek istediler. Doğru ve temel bir söyleyişle TÜTÜN diyerek.

Tütün sözünü bize bıraktırdılar. Tütün yerine batıdan aldıkları yaygın bir biçimde sigara dedirtiyorlar şimdi.

Gagauzların Avrupa'ya bizden daha yakın oldukları halde ve hatta Avrupalı oldukları halde sigara dememeleri ve sigara yerine TÜTÜN demeleri üstünde durulacak başka bir önemli konudur.

Bilindiği üzere işin aslı Türkçe'de sigara değil Anadolu'da halkın güzelce söylediği üzere tütün-

dür. TÛTÛNMEKTEN gelen bir köke dayalı olmak üzere tütündür.

Orada toplu yerlerde kesinlikle tütün içilmiyor. En lüks lokantalarda bile masalarda kül tablası yok. Otobüslere kül tablası yapılmamış.

ÖLÜ ÇUKURU

Kazayak Kasabasında bir anıta daha çelenk koyduk.

Konuyu sorduk ve açıklattırdık; Anıtın olduğu yer, önceden derin bir dehliz, geniş bir çukurmuş. Öteden beri orada ölen at ve eşek leşleri atılıyor-muş bu çukura.

1932 - 1933 dünya ekonomik bunalımının baş gösterdiği yıllarda Gagauzlar için ne talihsizliktir ki Stalin sert kararlar alarak köylüleri kolhozlara girmeye zorlamıştır. Köylüler ise bunu istememiştir. Girmemek için direnmişlerdir.

Ne var ki Stalin, devlet sanayi yatırımlarında kullanmak üzere köylülerin mallarına el koymuştur. Malına mülküne, sığına sığına, atına eşğine neyi var neyi yoksa el koymuştur.

Köylüler beklenmedik bir şekilde direnmişler “ malımızı elimizle ayağımızla Stalin’e vereceğimize biz kendimiz yok edelim daha iyi “ düşüncesiyle

sırtından ekmek yedikleri hayvanlarını ağlaya ağlaya öldürüp o çukura atmağa başlamışlar.

Bu direniş nedeni ile tarımsal verim daha da düşmüş. Bir de üstüne üstlük 1932 - 1933 bunalımı baş gösterip buna eklenince kırsal kesimde yoğun bir yokluk ve KİTLİK baş göstermiş.

Böylece üst üste gelen bezginlikler, üzgünlükler yüzünden Bucak'ta açlıktan ve hastalıktan binlerce insan ölmüş. Gün gelmiş ölüleri gömecek sağlıklı insan kalmamış.

Kazayak Kasabasında iyi kötü ayakta olanlar ölüleri bu çukura ucu ucuna atı atıvermişler. Hem de buz kesen kara kışta.

İşte o acıklı günlerin, acıklı yılların anısına dikilmiş bu anıt.

YORTU

Gagauz şairlerinden Fedor Marinoğlu'nun köyü Avdarma'ya gidiyoruz. Yortu olduğunu söylediler.

Otobüsün durduğu yerin yanında düz bir çayırılık ve kum gibi kaynayan insanlar var. Yortu nedeniyle böyleymiş.

Yortu; her sene ürün toplanınca yapılan şükür bayramı anlamında bir gün. Türlü türlü yemeklerin hazırlanıp halka sunulduğu bir bayram.

Kalabalığa doğru yönelince oradan da bize doğru bir akın oldu. Çayıra kurulmuş olan orkestrada çalmaya başladı. Öndeki esmer kız düzende dokunan peşkir üzerindeki ekmeği ve tuzu uzattı. Ekmeği ve tuzu benim almamı söylediler. Daha önce gördüğüm yöntemi uygulayarak aldım.

Ekmeğ ve tuz kime verilirse elinden bırakmadan evine kadar götürmesi gerekiyormuş. Üç - dört kilo kadar ağırlıktaki ekmeği değil eve gö-

türmek o sıcakta tören sonuna kadar taşıyıp durmak oldukça zordu. Bu nedenle kıza ricada bulundum, kabul etti ve ekmek ve tuzu benim adıma o taşıdı.

Bu törende de konuşmalar oldu. Bağışlamanıza sığınarak bir bölüm daha aktarmak istiyorum. Kalabalığın önündeki beş yaşlarında görünen bir kız çocuğunu kucağıma alarak (onların devrik cümle kuruşuna uyarak) “ ben doğdum bundan 1500 yıl geride. Ama ben Anadolu’da sizlerde burada doğdunuz. İşte şu çocuklar da yaşıtım. Hem de kardaşız. “ dedim. Biraz sonra anlattılar ki arkadan takılmışlar. “Hiç de göstermiyor.”

Avdarma köyünün kolhoz binasında öğle yemeği yedik. Yemekte Ruslar da vardı. Hatta komünist partisi reyon temsilcileri de vardı. Burada yapılan konuşmalar hem Rusça’ya hem Türkçe’ye çevrildi. Yemeğin sonuna doğru Avdarma köybaşı tarafından hepimize birer armağan verildi.

Armağan ne biliyor musunuz?

Toprak

Özel kutularda ve torba içinde ünlü Rus toprağı olan Terra - Rossa, bizlere imzalı olarak verildi.

DUGUN VE BAZI GELENEKLER

Kazayak köyünün tarla ve bahçelerindeyiz. Tarlada çalışan kadınlarla konuşuyoruz. Kitabımızın kapağı da o tarlalarda çalışan kadınlarla ilgili zaten.

Düğün daveti için ağaçtan yapılmış adına çatra (matra olabilir) dedikleri bir kaba şarap doldurup, ev ev gezdiriyorlar. Evlerden çıkan birisine “buyurun düğünümüz var” deyip bir yudum içiriyorlar. Kapta şarap bulunduğuna göre belli ki yerel bir gelenek. Yerel bir gelenek ama Anadolu’da bunun benzeri yok da değil. Yurdumuzun bir çok yöresinde de bu arada Antalya, Isparta - Şarkikaraağaç Teke yöresinde ... adına “oku” denilen eşyalar (ki gömlek, havlu, mendil, sabun, kibrit...) hısımlık durumuna ya da çağrılan kişinin toplumsal ağırlığına göre düğünden bir kaç gün önce ev ev dolaşılarak verilip “düğünümüze buyurun” denmiyor mu?

Kazayak köyünde sorularımıza verilen cevaplara göre düğünlerde davul zurna çalınıyormuş. Kaval da varmış hem de genel olarak çobanlar çalıyormuş. Bazı düğünlerde yağlı güreş bile tutuluyormuş.

Yine sorularımıza verilen cevaplara göre yeni gelinin el öpmesi önceden varmış ama aşağı yukarı yirmi yıldır terk edilmeye başlanmış. Gelinde bekaret üzerinde önemle duruluyormuş.

Sorduk, kınayı bilen yok. Ama domatese patlıcan diyen ve asıl domatesi de kırmızı patlıcan olarak adlandıran bu kadınların koro halinde söyledikleri türküde kına sözü geçiyor.

ŞAMAN İZLERİ

. Yeni doğan bebek bir başka eve götürüldüğünde geri dönerken kundağının içine bir şeyler sıkıştırılıyor.

. Anadolu'da başka türlü mü!

. Yürümesi geciken bebeğe bir köstek bağlayıp sonra da kesiyorlar

. Anadolu'da bazı yörelerde bu tuşak kesme (kuşak kesme olmalı) olarak da bilinen şeyden başkası mı!

. Bebeğin dişi çıktığında demir dokunduruyorlar. Dokunduruyorlar ki dişi demir gibi olsun.

. Anadolu'da aynısının yapılmasından başka, diş göllesi, ya da diş dirgiti yapılıyor. Komşular top-

lanır. Özellikle kadınlar toplanır. Bu dirgit yenir. Bundan amaç bebeğin dişi keskin olsun. Çok mu farklı!

. Yeni yürümeğe başlayan bebeğin önüne tarak, bıçak, makas, kitap, ayna, kalem... gibi gereçler konulur ki bebek önce hangisini alırsa gelecekteki mesleğini o yönde seçmiş sayılır.

. Çocuğun konuşması gecikince ötücü kuş eti yedirilir.

. Yeni doğan bebeğin çenesine ve başına un sürülür ki ak sakallı, ak saçlı oluncaya kadar yaşasın.

. Bebeğin kesilen göbeği evin bir yerine saklanır ki evcimen olsun.

. Yürümeğe başlasa da hızlı yürümeyen bebeğin ayakları arasına bir parça köpek yemeği saklanır ve köpeğe yedirilir ki çocuk yeğni ayaklı olsun.

. Yeni doğan bebeğin yüzüne sarı yazma örtülür ki sarılık olmasın.

. Aydaş* olan çocuğu dört yolun kavşağında el almış** kişiye çimdirtilir ki bebeğin üzerine düşmüş kötü gözler dağılsın.

. Bazı ağaçlara dilek tutarak çaput parçası bağlanır ki, dilek kabul edilsin.

. Bazı tepecikler, akarsular, çeşmeler kutsal sayılarak para ve başkaca değerli sayılan bazı eş-

*Bir deri bir kemik olarak görünen kişi
**İnanışa göre usta sayılan birinin elinden ustalık almış kişi

yalar oraya atılarak sıkıntılara çözüm beklenmiyor mu!

ÖLÜ ÇIKAN EVDE

. Gagauzlar da ölü çıkan evde bekleniyor.

. Anadolu Türklerinde beklenmiyor mu!

. Ölü evinde yemek veriliyor.

. Türkiye’de sin kurbanı kesilmiyor mu! Eski Türklerdeki yağ aşu gibi. (Eski Türklerde alplerin - yiğitlerin ölümü üzerine atı kesilip yeniyordu.)

. Gagauzlar’da ölü 20 - 40 gün, 3 - 6 - 9 ay 1. ve 3. yıllarında anılıyor.

. Anadolu’da ölü 7 - 40 - 52. Günlerinde anılmaz mı!

Kısaca bu bir kaç satır içine sığdırıverdiğimiz gelenek görenek ve inanışlar kimilerine göre üzerinde durmak şöyle dursun, duranın bile ayıplanacağı kadar önemsiz sayılabilir.

Oysa;

Oysa : bunlar konumuz bakımından o kadar önemlidir, o kadar önemlidir ki, üzerinde dönüp dönüp durulacak kadar.

Şu nedenle ki;

Bunlar ve bunlara benzeyen pek çok inanışlar insanları oldum olası hep ilgilendirmiştir ve ilgilendirdiği ölçüde dinlendirmiştir.

Kişioğlu, içine attıkça biriken, biriktikçe göllen, göllendikçe köpüren, köpürdükçe kabaran, kabardıkça kabına sığmayan ve bir gedik bulup aşamayan, bir delik bulup sızamayan, toplumsal, tinsel ve tensel tasalarını böyle yollarla atmaya yönelmiştir.

Hatta yalnız tasalarını değil zaman zaman iyi günlerini, kıvançlarını da böyle yöntemlerle kutlama yoluna gitmiştir.

Bilime uysa da uymasa da, hatta zaman zaman ve yer yer bilimle çatışsa da değişmemiştir. Bunlara öyle ki inanmaz gibi görünenler bile canı dara düştüğünde kendisini gizli gizli bu inanışların içinde bulmuştur.

Böylece toplum onları, onlar da toplumu sürükleyerek yaşatmışlar, yaşayıp gelmişlerdir.

Demek oluyor ki, pek boşuna değil. Bir ihtiyaç.

Gagauzlar, seçtikleri, daha yerinde bir söyleyişle sürüklendikleri yaşayış sürecinde sayılarının azlığından başka pek çok etkinin altında kalmışlardır. Şuradan buraya göç ederek bir çok değişik toplumun değer yargılarıyla karşı karşıya gelmişlerdir. Soyguncuların soygununa, vurguncuların vurgununa uğramışlar, zaman zaman krallıkların zaman zaman baskı yöntemlerinin acımasızca hışmına uğramışlardır. Yer yer değişik ülke kül-

türlerinin, eğitimlerinin, öğretimlerinin ister istemez etkisinde kalmışlardır.

İşte bütün bunlara rağmen şamandan gelen inanışlarının pek çoğunu yaşatmışlardır.

Daha da önemlisi;

Yukarıda verdiğimiz örneklerde olduğu gibi buna benzer bir çok inanışların hem Gagauzlarda, hem de Anadolu Türklerinde aynen yaşıyor olması, yaşatılıyor olması oldukça düşündürücüdür.

Öyle ki; iki semavi din olan Hıristiyanlığın Gagauzlardan ve Müslümanlığın Anadolu Türklerinden silip götüremediği ŞAMAN izleridir bunlar.

Hangi dinden, hangi inanıştan olursa olsun tüm Türklerin kardeşliğini ortaya koyan temel unsurlar, ana öğelerdir bunlar.

Biri Dünyanın bu ucunda öteki diğer ucunda olsa da bir birinin soydaşı olduğunu belli eden en önemli belirtilerdir bunlar.

İşte bu yönü ile biz o görüşteyiz ki, bu konuyu değil önemsememek başlı başına bir araştırma konusu olarak ele almak gerekir.

ELİ BASTONLU KADINLAR

Ana Sözü günlerinin son gecesinde Kazayağı Köyünün sinema salonunda ekibe bir gösteri sunulacak.

Gittik. Yaklaşık elli - altmış basamaklı merdivenin boş yeri yok. Her biri çiçekler gibi giyinmiş insanlarla dolu.

Otobüsten iner inmez bize doğru yaklaştılar. Özel giyimli kadınlar türkü söyleyerek bize buyurun dediler. Merdivenden yol verildiği ölçüde çıkmağa başladık.

Nikolay Babaoğlu bana “ yavaş olun,şu sağdaki insanlar sizlerle tanışıp, Türklerin nice konuştuklarını duymak istiyorlar “dedi

Gagauzlar Türk olarak yalnızca Türkiyeliyi biliyorlar. Öteki Türklere Türk yerine Özbek,Azari,Tatar, Kırgız, Türkmen...diyorlar.

Sağa doğru kaydım. Kalabalığın arasına karıştım. Herkes soru sormak için yarışıyor. Bu arada

kalabalığın arkasında eli bastonlu yaşlı kadınlar gördüm. Onların beni görmelerine engel olan kafaların ardından sağa sola başlarını kaydırarak bakmaya ve beni görmeye çalışıyorlardı. Uzun süredir bekledikleri belli idi Bu yaşlı kadınlara yaklaşmak için kalabalıktan açılmalarını istedim Açıldılar. Yaşlı kadınların yanına vardım. Birisi elimi tuttu. Elbiseme dokundu. Belli ki, Türklük duygusuydu bunu yaptıran. Ellerini öptüm.

İki kadından biri

-Ne zaman döneceksiniz dedi.

Döneceğimiz günü söyledim.

-Gittiğinizde analarımıza babalarımıza selam söyleyin dedi.

Sonra da bastonlarına dayana dayana uzaklaştılar.

Arkalarından baktım.

Otuz adım kadar gittikten sonra dönüp bir daha baktılar.

Hava kararmak üzereydi.

Kim bilir,belki de evlerine varır varmaz çok lezzetli (çok datlı) yemekler - ekmekler - katıklar pişirecekler, saayağla (sarıyağla)...

. Ve üç şiiirimiz.

BİZ OĞUZUZ

Biz Oğuzuz

Uz,

Oğuz

Gagauz...

Kimdir bilir misiniz?

Ne bir önce, ne bir sonra

İnsanlıkla bir doğmuşuz.

Aradan,

Geçse de binlerce yıl

Benzemese de bayraklarımız

Hatta,

Uymasa da inançlarımız

Değişmez.

Çünkü Biz Türk'üz

Büsbütünüz
Olmuş
Kimimiz Orta Asya'da
Kimimiz Anadolu
Kimimiz Bucak'ta
Değişmez.

Biz Oğuzuz
Aynı kökten olmuşuz.

Biz Oğuzuz
Dünyanın dört bir yanına dağılsak da
Hatta güneşin ardına
Atılsak da
Birbirimizi buluruz
Bir birimizi buluruz

TÜRK

İngiliz'i de iyi tanır seni
Alman'ı, Arap'ı da...
Hey hey de hey !
Hey hey de hey
Kımızdan çok sonra buldular
Viskiyi de şarabı da
Bilmeyen mi var ki!
Şairin oldu yazdı
Ozanın oldu ezdi
Gezginin çıktı
Yedi iklim dört bucak gezdi.

Olur ya
Belki de kahraman Koroğlu'nu çaldılar
Gün bulup Robin Hood diye
Sana geri sattılar.

Ey Türk!
Ta Orta Asya'dan Yörük oldun yürüdün
Kim ne derse desin
Her güzelliğın arkasında sen göründün.

Uzuna gerek yok,
Bunun gerisi çok
Tüm dünya bilir bu evrende Türk'ü
Çünkü bu türkü en eski türkü

İSTER GÖNLÜM

İster gönlüm olsun bir taligam
Gideyim şu Bucak'ta Bucak'ta
Bulunsun elimde bir mamaligam
Yiyeyim şu Bucak'ta Bucak'ta

Bak, bir daha geldim bunca yıl sonra
Yedi iklim dört bucak sora sora
Biraz geç oldu ama, bakılmasın kusura
Bir özlem gidereyim şu Bucak'ta Bucak'ta

Bakalım kimler ölmüş, kimler kalmış
Hangi ocaklar sönmüş de hangisi parlamış
Nice dertler gelip göz yaşartmış
Bir sorayım şu Bucak'ta Bucak'ta

Taliga : İki tekerlekli at arabası

Mamaliga : Mısır ekmeği

Kulağımı açıp, çevremi dinleye dinleye
Sesimi kaldırıp, TÜRKÜMÜZÜ söyleye
söyleye
Öyle derinden öyle derinden ki, inleye inleye
Bağırayım şu Bucak'ta Bucak'ta

Uzun süre ayaklarım kalsa da bağlı
şimdi taligam koşuyor, tekeri yağlı
Hem sağ hem sol ikisi de iştahlı Bir
gezeyim şu Bucak'ta Bucak'ta